

Fjármálastöðugleikanefnd Seðlabanka Íslands

Fundargerð fjármálastöðugleikanefndar Seðlabanka Íslands

Aukafundur 16. mars 2020 (2. fundur)

Birt: 1. júlí 2020

Lög um Seðlabanka Íslands kveða svo á að það sé hlutverk fjármálastöðugleikanefndar að taka ákvarðanir um beitingu stjórnækja Seðlabanka Íslands varðandi fjármálastöðugleika. „Opinberlega skal birta ákvarðanir fjármálastöðugleikanefndar um beitingu stjórnækja á sviði fjármálastöðugleika og gera grein fyrir forsendum þeirra og mati á ástandi, svo og birta fundargerðir þess efnis, nema ef ætla má að opinber birting geti haft neikvæð áhrif á fjármálastöðugleika.“ Í samræmi við löggin hefur fjármálastöðugleikanefnd ákveðið að birta fundargerðir af fundum sínum að jafnaði innan fjögurra vikna.

Hér birtist fundargerð aukafundar fjármálastöðugleikanefndar 16. mars 2020. Á fundinum tók nefndin ákvörðun um að sveiflujöfnunaraúkinn yrði lækkaður úr 2% í 0% og tilkynnt var um lækkunina 18. mars sl.

I Staða og horfur fyrir fjármálastöðugleika

Nefndarmenn ræddu um stöðu og horfur fyrir fjármálastöðugleika, stöðu efnahagsmála, þróun á innlendum fjármálamörkuðum, stöðu og áhættur í fjármálakerfinu og í rekstri einstaka fjármálafyrirtækja og þróun sveiflutengdrar kerfisáhættu síðustu misserin. Til grundvallar lágu upplýsingar um núverandi stöðu og þróunina sl. mánuði.

Staða efnahagsmála

COVID-19 veiran hafði breiðst út frá Kína yfir stóran hluta Asíu, Evrópu og N-Ameríku. Lönd höfðu byrjað að loka landamærum sínum eða takmarkað ferðir yfir landamæri. Fjölmörg lönd höfðu beitt samkomubanni. Efnahagshorfur hér á landi hafa versnað verulega á síðustu dögum samfara aukinni útbreiðslu veirunnar og víðtækari lokunum í helstu viðskiptalöndum Íslands. Mesta óvissan snýr að því hversu lengi faraldurinn muni standa.

Minni ferðavilji og lokanir á landamærum hafa verulega neikvæð áhrif á ferðapjónustufyrirtæki. Hlutabréfaverð evrópskra flugfélaga hafði lækkað hratt. Nokkur evrópsk flugfélög höfðu þegar tilkynnt um verulega skerta eða jafnvel enga starfsemi næstu

vikurnar. Icelandair fór ekki varhluta af þessari stöðu og hafði félagið dagana á undan aflýst fjölda flugferða. Gert var ráð fyrir að flugsamgöngur geti dregist enn frekar saman næstu vikurnar. Ferðaþjónustan hér á landi á mikið undir að náð verði tókum á útbreiðslu veirunnar fyrir háannatímabilið í sumar. Á síðustu árum hefur um þriðjungur ferðamanna sem heimsækja landið árlega komið í júní, júlí og ágúst. Viðnámsþróttur fyrirtækja í greininni er einnig í mörgum tilvikum takmarkaður eftir samdrátt á síðasta ári.

Fjármálamarkaðir

Miklar verðlækkanir og verðsveiflur höfðu verið á erlendum hlutabréfamörkuðum. Einstaka daga hafði verðsveiflan verið um 10% og flökt hafði ekki verið meira síðan í október 2008. Ásókn fjárfesta hafði verið í áhættuminni eignir. Ávöxtunarkrafa 10 ára ríkisbréfa í Bandaríkjunum, Bretlandi og Þýskalandi hafði lækkað og gull hækkað í verði. Olíuverð hafði lækkað um nær 50% frá áramótum bæði vegna áhrifa farsóttarinnar og verðstríðs Sádí-Arabíu og Rússlands.

Sambærileg þróun hafði verið á innlendum mörkuðum. Nær öll félög á aðallista Kauphallarinnar höfðu lækkað og hlutabréfavisitalan hafði lækkað um tæp 20% frá áramótum. Ávöxtunarkrafa ríkisskuldabréfa hafði lækkað nokkuð og krafa á verðtryggðum ríkisbréfum nálgast núll. Gengi krónunnar hafði veikt um 8% frá áramótum og flökt aukist. Seðlabankinn hafði beitt inngrípum til að viðhalda jafnvægi á gjaldeyrismarkaðnum.

Verulega hafði dregið úr innflæði vegna nýfjárfestingar fyrir erlendan gjaldeyri síðustu misseri. Nýfjárfesting var neikvæð um rúma 7 ma.kr. á fyrstu tveimur mánuðum þessa árs. Talsverður viðskiptaafgangur hafði verið undanfarin ár en óvissa um gjaldeyrisflæðið hafði aukist, sérstaklega varðandi gjaldeyristekjur af ferðaþjónustunni. Viðbrögð lífeyrissjóðanna skipta miklu máli fyrir gjaldeyrisflæði næstu mánuði en á sl. ári keyptu sjóðirnir gjaldeyri fyrir 121 ma.kr. eða um 4% af landsframléiðslu. Seðlabankinn býr yfir gjaldeyrisforða sem nemur um 30% af landsframléiðslu.

Þróun skulda einkageirans

Þróun skuldavaxtar heimila hafði lítið breyst á síðustu misserum og mældist raunvöxturinn um 4%. Útlánatölur sem náðu fram til loka janúar 2020 bentu til að hlutdeild lífeyrissjóðanna og bankanna hafi haldist nokkuð óbreytt. Vægi óverðtryggðra skulda í heildarskuldum heimila hafði aukist enn frekar. Ólíkt heimilunum dró á síðasta ári hratt úr skuldavexti fyrirtækja. Það kann að endurspeglar að einhverju leyti verri efnahagshorfur, endurmat á áhættu og útlánastefnu einstakra fjármálafyrirtækja. Vísbindingar voru um að miðlun lánsfjár til fyrirtækja kynni að einhverju marki að hafa færst út úr bankakerfinu á síðustu mánuðum.

Bankakerfið

Eiginfjárhlutföll stóru bankanna þriggja voru á bilinu 22,4% – 28,4% en heildarkrafa um eigið fé á bilinu 18,8 – 20,4%. Lausafjárstaðan er áfram vel yfir lágmarkum Seðlabankans og lausar eignir bankanna umfram kröfur voru um 260 ma.kr. Lausafjárlutföll bankanna í íslenskum krónum höfðu einnig farið hækkandi síðustu mánuði.

Álag á erlendar skuldabréfaútgáfur stóru bankanna hafði hækkað hratt dagana fyrir fundinn. Álagið var svipað og það var um mitt sl. ár. Útgáfur að fjárhæð um 2,5% af landsframleiðslu eru á gjalddaga á þessu ári og 4% á næsta ári. Rúm lausafjárstaða bankanna í erlendum gjaldeyri veitti þeim svigrúm til að greiða upp a.m.k. alla gjalddaga þessa árs. Vaxtaálag á sértryggðum bréfum bankanna umfram ríkisbréf hafði aukist á undangengum vikum sem benti til versnandi fjármögnunarkjara á innlendum markaði.

Ekki voru merki um að útlánaáhætta væri farin að raungerast í bankakerfinu. Vanefndahlutfall fyrirtækjalána hækkaði þó bæði á þriðja og fjórða ársfjórðungi sl. árs. Fyrstu merki um greiðsluferfiðleika hjá lántökum í ferðaþjónustu og byggingarstarfsemi voru að koma fram. Áhrif af útbreiðslu veirunnar voru þó ekki komin fram. Lán til ferðaþjónustu námu rúmlega 9% af heildarútlánnum bankanna til viðskiptavina en líkur eru á að áhrifin geti orðið einna mest þar.

Sveiflutengd kerfisáhætta

Hlutfall skulda heimila af landsframleiðslu hafði verið nokkuð stöðugt milli ára en hins vegar lækkað nokkuð hjá fyrirtækjum. Raunverð íbúðahúsnæðis á höfuðborgarsvæðinu var sögulega hátt og mældist tæplega 10% yfir langtímaleitni í janúar sl. Raunverð atvinnuhúsnæðis hafði að mestu staðið í stað milli ára.

Leiðandi áhættuvísar fyrir fjármálasveiflu byggðir á ársfjórðungslegum gögnum um skuldavöxt, verðþróun íbúðahúsnæðis og erlenda fjármögnun bankanna, bentu ekki til að fjármálaleg niðursveifla hefði verið hafin í lok fjórða ársfjórðungs 2019. Gögnin bentu frekar til að uppsveiflan hefði stöðvast.

Dagleg gögn gáfu vísbendingu um verulega aukinn óróa. Greiðslukortavelta hafði dregist saman, gengi krónunnar veikst, hlutabréfaverð lækkað, álag á markaðsútgáfum bankanna hækkað og ávöxtunarkrafa á innlendum skuldabréfum lækkað.

Stjórnvöld í nokkrum löndum höfðu þegar lækkað kröfu um sveiflujöfnunarauka. Þannig var krafan lækkuð í Danmörku og Bretlandi úr 1% í 0%, í Svíþjóð úr 2,5% í 0% og í Noregi úr 2,5% í 1%.

II Ákvarðanir er varða fjármálastöðugleika

Nefndin ræddi að mikilvægt væri að fjármálafyrirtæki hefðu nægt svigrúm til að veita hagkerfinu stuðning við núverandi aðstæður, bæði hvað varðar eigið fé og laust fé.

Nefndin ræddi um eiginfjárkröfur á fjármálafyrirtækja. Eiginfjárukarnir hefðu verið byggðir upp í uppsveiflu til þess að auka viðnámsþrótt í kerfinu. Við núverandi aðstæður væri rétt að skoða að nýta það svigrúm sem skapast hefði með uppbyggingu aukanna. Rætt var um þá áhættu sem líkur væri á að raungerðist í yfirstandandi áfalli og voru nefndarmenn sammála um að mikilvægt væri að bregðast við með afgerandi hætti.

Sveiflujöfnunarauki

Nefndin ræddi um að lækkun sveiflujöfnunaraukans myndi veita fjármálafyrirtækjum svigrúm til að vinna úr auknu útlánatapi og draga úr neikvæðum áhrifum á miðlun lánsfjármagns.

Nefndin velti upp þeim möguleikum að lækka kröfuna um sveiflujöfnunarauka annars vegar úr 2% í 1% og hins vegar úr 2% í 0%. Full aflétting aukans gæti fyrirbyggt neikvæða keðjuverkun milli lánsframboðs, efnahagssumsvifa og eignaverðs. Hins vegar væru ekki komin fram skýr merki um fjármálalega niðursveiflu. Lækkun í 1% myndi skilja eftir svigrúm fyrir nefndina til að bregðast enn frekar við síðar. Nefndarmenn voru sammála um að veita yrði framvirka leiðsögn til að minnsta kosti 12 mánaða um að auknum yrði haldið óbreyttum. Brýna þyrfti fyrir fjármálafyrirtækjum, með vísan til samfélagslegrar ábyrgðar, hlutverks þeirra og sérstöðu í hagkerfinu, að hætta við allar fyrirætlanir um arðgreiðslur og endurkaup á eigin bréfum.

Nefndin ræddi að mikilvægt væri að bregðast hratt við stöðunni sem upp væri komin. Til staðar þyrftu að vera hvatar fyrir fjármálafyrirtæki að viðhalda framboði lánsfjár. Jákvætt væri einnig ef ákvarðanir nefndarinnar gætu stutt frekar við miðlun peningastefnunnar.

Með hliðsjón af umræðunni lagði seðlabankastjóri til að krafa um sveiflujöfnunarauka yrði lækkuð úr 2% í 0%. Jafnframt að gefin yrði framvirk leiðsögn um að auknum yrði ekki breytt næstu 12 mánuði. Allir nefndarmenn studdu tillögu seðlabankastjóra.

Nefndarmenn ræddu um að mikilvægt væri að svigrúmið sem lækkun aukans veitti yrði nýtt til að endurskipuleggja útlánasöfn og styðja við heimili og fyrirtæki í þeirri efnahagsóvissu sem framundan væri.

Fram kom á fundinum að nefndin myndi fylgjast grannt með þróun fjármálalegra skilyrða og væri reiðubúin að beita þeim tækjum sem hún hefði yfir að ráða til að varðveita fjármálastöðugleika.

Nefndamenn ræddu almennt um stöðu fjármálakerfisins. Þeir voru sammála um að staða bankanna væri sterk og að bankakerfið væri vel í stakk búið að bregðast við áföllum.

Eftirfarandi nefndarmenn sátu fundinn:

Ásgeir Jónsson, seðlabankastjóri og formaður nefndarinnar

Gunnar Jakobsson, varaseðlabankastjóri fjármálastöðugleika

Rannveig Sigurðardóttir, varaseðlabankastjóri peningastefnu

Unnur Gunnarsdóttir, varaseðlabankastjóri fjármálaeftirlits

Axel Hall, utanaðkomandi nefndarmaður

Bryndís Ásbjarnardóttir, utanaðkomandi nefndarmaður

Guðmundur Kr. Tómasson, utanaðkomandi nefndarmaður

Guðrún Þorleifsdóttir skrifstofustjóri í fjármálaráðuneytinu sat fundinn með málfrelsi og tillögurétt.

Haukur C. Benediktsson, framkvæmdastjóri fjármálastöðugleikasviðs Seðlabankans, sat allan fund nefndarinnar. Þar að auki sátu fjölmargir starfsmenn Seðlabankans hluta fundarins.

Eggert Þ. Þórarinsson ritaði fundargerð.